

Holisme, prinsesser og vår tids åndelige søken

Prinsesse Märtha Louise har fått voldsom medfart etter at hun presenterte sitt kurstilbud om englekontakt, readinger og healing gjennom Astarte Education. Siden hun hadde gått på Holistisk Akademi, kom ordet holisme veldig i vinden. Men hva er egentlig det?

Av Øyvind Solum

På tross av at en VG-undersøkelse viser at 4 av 10 nordmenn tror at vi kan komme i kontakt med engler, og at tidligere undersøkelser har vist at rundt en av fire tror på reinkarnasjon, har media den senere tid vært dominert av ateistiske kulturradikalere og konservative kristnes angrep og forsøk på latterliggjøring av Märtha Louise og andre som har lignende former for livssyn. Ofte kommer angrepene fra folk som fremstiller seg som religionsforskere, professorer eller nøytrale mediakommentatorer, uten at det er så lett å få øye på den faglige forankringen for alle angrepene. I tidligere tider var det den samme irrasjonelle impulsen som kunne føre til heksebrenning og annen grov forfølgelse.

Humanetikere og kristne ser i Norge ut til å ofte ha en slags stilltiende allianse hvor de på hver sine måter prøver å skyve vekk alle nye impulser. Begge parter har nok like stor interesse av å fremstille det som om det er de to gruppene som representerer livssynsfrontene i Norge, bortsett fra muslimer da, tilsvarende høyre og venstresiden innen politikken. Kanskje er likevel ikke dette det mest interessante brytningspunktet i det nye livssynslandskapet?

Å våkne fra Matrix-samfunnet

Troende ateister liker å late som de har monopol på rasjonaliteten, og forsøker å gjøre det lettere for seg selv ved på

irrasjonelt vis å sause all åndelighet og religiøsitet sammen. De ser ikke at det i det nye livssynslandskapet er mange ulike strømninger, som slett ikke alltid kan avfeies som gamle former for overtro. Mye handler vel så ofte om forsøke å gjenåpne vår direkte erfaring, slik den kan bli når vi prøver å rydde vekk våre forutinntatte trosforestillinger, overtatt fra samfunnets hittil dominerende strømninger. At dette ikke er lett er en annen sak, og dette har jo slik sett vært tema for mange artikler i dette bladet, og for en rekke debatter på alternativmessen. Men for dem som ikke ønsker å gå gjennom livet som en slags biologisk-kulturelle roboter, er det i hvert fall viktig å forsøke – selv om man skulle snuble litt en gang iblant. Så får heller Matrix-samfunnet klamre seg til sine sikre sannheter så lenge de klarer.

Særlig pinlig blir det når prester på statslønn paradoksal nok hoverer over at det skal koste penger å utvikle kontakten med en åndelig dimensjon. Enda det er frivillig å delta på et slikt kurs, og dermed frivillig med kursavgift for englekurs, som dermed faktisk heller ikke belaster fellesskapet over skatteseddelen, slik som deres lønn gjør. Selv de som er dypt uenig med norske prester er med på å betale for de norske kirker. Og selv om de er på god og trygg statslønn begynner jo mye å koste ekstra i kirken også.

Det er heller ikke bare-bare å gå til prester med våre mystiske erfaringer og åndelige lengsel. Som Den norske kirke selv innrømmet i sin betenkning til kirkemøtet i 1999 om den åndelige lengsel i vår tid, har kirken ofte vært redd for genuine åndelige og mystiske erfaringer. Tenk! Et majoritetstrossamfunn i et land som er redd for åndelige erfaringer!? Og hva skjer da om vi søker råd hos dem? Vel, mange av oss har forsøkt. Og joda, noen av oss har faktisk etter hvert møtt åpne, reflekterte og ganske kloke prester, men altfor mange har dessverre møtt lukkede og dogmatiske prester, som er mer fordømmende, bedrevitende, moralistiske, demoniserende og redde, enn hjelpende, interesserte, empatiske, veiledende og støttende. Ikke så rart at stadig flere velger å søke andre steder.

Märtha Louise har også blitt anklaget for å være svindler, ikke minst av en av Norges hyper-kapitalister, Trygve Hegnar. Hvorfor har han ikke da også anklaget Statskirken og stort sett alle andre religiøse grupper for svindel og brudd på markedsføringslovgivingen? Det er vel ikke mange av dem heller som hadde klart å overbevise Hegnar om sine sannheter, og enda mindre bevise dem?

Etter min oppfatning må man også skille mellom trospåstander og åndelige grunnerfaringer, selv om også de siste i stor grad vil bli påvirket av ens verdensbilde. Mange slike grunnerfaringer går igjen i alle kulturer og alle kulturerpoker. Selv om det innen kristenheten finnes visse typer myter rundt det man kaller engler, så har folk innen stort sett alle religioner og kulturer også iblant møter med tilsvarende lysvesener eller bevisstheter, bare forklart utfra deres verdensbilde.

Hvorfor blir så Märtha Louise så sterkt angrepet for sitt åndelige engasjement, når kongefamilien for øvrig bortimot er fredet i sine andre engasjementer? I jungelområder i Latin-Amerika har jo kongens svoger en stor næringsvirksomhet som han fronter med sin prinsesse (jepp, med prinsesse-tittel, noe som aldri har blitt kritisert, så vidt jeg kan huske). De har riktignok fått kritikk av Norwatch og Framtiden i våre hender for ødeleggelse av regnskog og dårlig behandling av arbeidere og indianere, men noen stor skandale blir det jo ikke regnet som. Og som sagt aldri for prinsesse-tittelen, selv om den kanskje også iblant har vært til hjelp for dem.

I andre sammenhenger forventes til og med at kongen skal fronte norsk næringsliv i utlandet, uten altfor mange tanker om etikk, miljø, rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling – selv om dette også muligens kan være med en gang iblant. At kongefamilien slik sett ofte støtter opp om samfunnets vanlige rovkapitalisme er dermed tydeligvis fortsatt greit, selv om kloden på mange måter ser ut til å stå mer og mer på stupet. Men når en av dem prøver å søke nye veier er det plutselig veldig betenkelig. Stå på du, Märtha Louise!

Mer og mer bør det jo også bli åpenbart at dette er en familie som ikke på alle måter egentlig er privilegerte. De har selvfølgelig en del penger og innflytelse, men de sitter også i glassbur og hvert minste skritt blir vaktet av media. Hvor voldsomt det kan være har vi jo sett blant annet nå. Når skal varsel-klokkene ringe for media? De som snakket om mobbing av Tønne og Valla bør også kunne se at det er et urimelig og usakelig press mot Märtha Louise. Alternativt Nettverk er jo heller ikke egentlig monarkistisk, men det blir galt å skulle henge ut

enkeltmedlemmer av kongehuset av den grunn.

For den sakens skyld er jo Märtha Louise på linje med rundt halve befolkningen. Kanskje det er et større problem at vi ikke har trosfrihet for kongen? Ifølge grunnloven MÅ han være med i vår lutherske statsreligion. Det er jo blant annet også derfor reaksjonene er så sterke på prinsessen når dette ikke passer helt med hvordan deler av den norske kirke definerer god og sann kristendom.

Det er slett ikke sikkert at Märtha Louise opplever sin tro å stå i motsetning til kristendommen, på samme måte som nok et mindretall av statskirkemedlemmene egentlig bryr seg om kirkens dogmer. I tillegg så glemmer man i farten at andre deler av kristenheten i verden definerer kristendom på helt andre måter, for ikke å snakke om hvis vi skulle se på den kristne tradisjon bakover i historien – selv etter kristendommens allianse med keisermakten i Roma. Kan sikkert føles fint å være så brennsikker på alt, men hva med å løfte blikket en smule?

Vitenskap som religion

Mye tyder på at Märtha Louise nå har tatt en belastning for oss alle sammen ved at hun har løftet elementer av holistisk og erfaringsbasert spiritualitet opp i offentlighetens søkelys. For som overnevnte undersøkelser viser har det de siste årene skjedd en stille livssynsrevolusjon, som bare halvveis er fanget opp av offentligheten. Denne revolusjonen er nok først og fremst båret av alle mulige vanlige folk rundt i landet som har gjort seg sine egne erfaringer med alternative behandlingsmetoder eller åndelige og mystiske erfaringer, som ikke har aksept blant makteliten. Når en selv,

eller et familiemedlem, en kollega eller venn også forteller om slike ting, gjør det inntrykk, og dette betyr mer enn allverdens kjendiser. I vår høytutdannede kultur av individualister er vi blitt vant til å tenke seg, og helst basere oss på egne erfaringer. Dette kan nok være vanvittig frustrerende for de som er vant til å kunne definere sannheten for andre.

Overraskende for en del kan det jo også være å bli klar over at leserne av Visjon ifølge tidligere leserundersøkelser har høyere utdanning enn gjennomsnittet av befolkningen. Kanskje bildet av new age, holisme og denne naive folkereligisiteten ikke alltid treffer spikeren på hodet?

For noen er det jo vitenskapen som er den nye religion, skjønt det for Hegnar mer kan se ut til å være pengene. Men vitenskap, hva er det? Selvfølgelig er det et svært nyttig redskap i mange sammenhenger, og selvfølgelig er det riktig å bygge mye av sin forståelse på den. Det er likevel masse vitenskapen ikke kan si noe om. Hvordan bevise eller motbevise engler? Ikke så lett. Men hva har ikke vitenskapen vært skråsikker om? Jo, at lobotomi er bra, og at det er greit å tvangssterilisere og bortføre sigøynere og tatere, og for den sakens skyld også forfølge samer og andre grupper som vitenskapen og makten i perioder har opplevd som en trussel. Nå driver dessuten Norge med vitenskapelig hvalfangst. Jaha. Skal vi også drive med vitenskapelig utryddelse av mennesker, til vi oppnår et bærekraftig antall på jorden? Mye tyder vel på at man her gir vitenskapen en autoritet den aldri burde hatt eller bør få.

Pussig var det jo også å lese en religionsforsker som nylig mente at all alternativ medisin måtte betegnes som

religion, da den snakket om energier og sammenhenger som vitenskapen ikke anerkjente. Mest av alt avslørte hun jo da hvor bortkastet mange akademiske analyser kan være. I grunnen representerte jo dette synspunktet hennes i seg selv et innlegg i livssynsdebatten. Bare snever materialisme er den sanne tro, og alt annet er overtro eller da altså "religion". Dette lager jo også snevre vilkår for en fri vitenskap. Alt annet enn det vitenskapen til enhver tid måtte tro på er religion. Et ganske vanskelig standpunkt, da vitenskapen skifter mening raskere enn det meste, og sjelden er enig med seg selv i noe, og i grunnen egentlig ikke kan bevise eller motbevise så veldig mye heller. Men det er klart at den iblant kan ha veldig nyttige hypoteser om en del ting, særlig hvis det også brukes litt sunn fornuft og en smule medmenneskelighet.

For hva vil de egentlig? Skal vi alle bli like? Ønsker man en ny sosialdemokratisk vitenskapelig fellestro godkjent av kirkemøtet? Er det et mål at vi alle skal bli like? Faktisk er vi flere og flere som setter pris på mangfold, og vil liker at naboen tror på litt andre ting enn oss selv. Vi opplever faktisk verden som rikere på den måten, og vi blir også da mer stimulert til å gå dypere i oss selv når vi stadig møter mennesker med andre erfaringer og tanker enn oss selv. Verden kunne fort bli veldig kjedelig om all forskjellighet skulle bli visket ut.

Husk grusomhetene!

Mange i den holistiske bevegelse kan godt forstå humanetikernes skepsis til religion og dermed for så vidt mye såkalt åndelighet. Et av kampropene i den franske revolusjon var "Husk grusomhetene!" – altså kirkens

grusomheter gjennom korstog, heksebrenning og åndstyrani. I opplysningstiden var oppgjøret mot denne type religiøsitet sentral. Mindre kjent er det at mange av den tidens fremtredende filosofer hadde en personlig forankring i en mystisk tenkning som har likhetstrekk med deler av dagens nyreligiøsitet. Oppgjøret med mytisk og autoritær religion var helt nødvendig.

Å underkaste seg absolutte åpenbaringer, formidlet gjennom religiøse makthierarkier, kan være vanskelig å forene med personlig ansvar og frihet. På samme måte som nazister under Nürnberg-prosessene etter krigen prøvde å unnskyldte seg med at "de bare fulgte ordre", hevder religiøse ekstremister i dag at de bare følger Guds ord. Denne type religiøsitet kan fort bli farlig for dem som ikke defineres som "en av oss".

Holistisk spirituelle mener likevel at ateister kaster barnet ut med badevannet når de forkaster all åndelighet bare fordi det finnes umodne former for religion. De såkalte rasjonalistene bygger da ikke lenger på erfaring, fordi menneskers gjentatte erfaring i alle kulturer og tidsepoker er av opplevelser som også går ut over det rent fysiske, slik vi vanligvis forstår det begrepet. Noe annet er at folks erfaringer av ikke-fysiske dimensjoner av tilværelsen uunngåelig blir tolket gjennom våre personlige og kulturelle "briller".

Ofte er det prestene og de som mener å ha den rette tro som gjennom historien har kjempet med hverandre. Mystikere har oftere skjønt at selv om vi kan ha ulike kulturelle språk og personlige tilnærminger så er det likevel den samme bakenforliggende virkeligheten vi snakker om – skjønt vi saktens kan fokusere på ulike aspekter.

Bakenfor tro og myter

Holistisk spiritualitet og filosofi forsøker derfor å bidra til at vi skal våkne fra vår kulturelle fantasiverden, og se at både religioner og andre ideologier langt på vei kan sammenlignes med mytologiske språk, som slik sett aldri må forveksles med virkeligheten, men som i beste fall peker mot virkeligheten. Åndelige tradisjoner kan gi oss språk til å snakke om åndelige erfaringer og åndelig utvikling. I beste fall kan de også gi oss metoder til å nærme oss dette som religionsstiftere og mystikere har snakket om.

Holismen ønsker å gå bakenfor den gamle religiøsitetens autoritære ensporethet, og bakenfor det moderne markedssamfunnets flimmer. Det er med andre ord ikke nødvendigvis en religiøsitet som plukker troselementer etter personlig smak, snarere en som ønsker å erfare et hellig univers bakenfor religiøs mytologi og trospåstander. Utfra en erkjennelse av at alle religioner har forsøkt å peke mot en dybde dimensjon kan vi la oss inspirere av mange kilder, men likevel med det mål å åpne opp for vår indre kilde, og se hvordan vi alle er forbundet med alt annet liv.

Det guddommelige er ikke bare der ute, eller noe vi kan velge å tro eller ikke tro på – det er kjernen i hvem vi er, og det er ursubstansen alt består av. Gjennom en lang rekke metoder kan man gradvis åpne opp for å sanse mer av dette, og eventuelt våkne opp fra den fantasiverden vi for det meste lever i og som til sammen utgjør et samfunn som kan være i ferd med å ta kvelertak på jorden. Ikke minst den økologiske krisen har nok fått mange til å innse at vi må gå nye veier.

Tilsvarende prinsipper som i den holistiske spiritualiteten kan vi finne igjen i holistisk og alternativ medisin. Den tar ofte utgangspunkt i en erkjennelse av at alt i mennesket henger sammen, og at det finnes en større visdom i oss som med rett støtte kan hjelpe oss mot større balanse, dvs å bli friske. Sykdom kan ha en rekke delårsaker, som følelsesmessige sår, usunn livsstil osv, og også det å se på slike faktorer og helheten i vår livssituasjon kan være nødvendig for at vi skal bli friske og utvikle oss videre. Iblant kan sykdom og kriser rett og slett være gode påminnelser om at vi trenger å justere kursen en smule – om vi bare klarer å forstå signalet.

Utvikling eller piller?

Innen selvutvikling og alternativ psykoterapi er man tilsvarende opptatt av at det ikke er terapeuten som er frisk og har alle svarene, men at en god terapeut eller kursleder mer hjelper klienten til å finne egne svar. Vi kan vel alle iblant ha en følelse av å ha gått oss litt vill i livet. Løsningen er likevel ikke å få presentert noen nye glitrende svar om en mening noen andre har funnet ut, men å søke det i oss som kjenner hva som er sant for oss og som er forankret i større sammenhenger enn det vi vanligvis er i kontakt med når vi bare identifiserer oss med vårt hudinnkapslete ego.

I et samfunn hvor såkalte lykkepiller og andre kjappe piller, brer om seg som løsningen på stadig flere av livets utfordringer, er det mange som ser seg om etter andre alternativer. I moderne selvutvikling lærer vi at kriser kan være veier til større selvinnsett, og at det smertefulle ikke er noe som skal døyves, men som kan bli dører til større deler av seg selv.

For selvutvikling handler ikke om å gå seg vill i egen navle, men å forsøke å våkne opp fra den transen som oppvekst og samfunn har induisert i oss. I stedet for å blindt bringe videre mønstre fra omgivelsene og historien vår, forsøker vi å ta inn over oss et større ansvar og større sammenhenger. Vi ser at rasjonalitet og ansvarlig individualitet ikke behøver å stå i motsetning til å se mange av de større sammenhengene vi er en del av, inkludert det som ofte sees som den åndelige sfære.

Det er slik sett neppe tilfeldig at enkelte undersøkelser har vist at de med et holistisk livssyn, inkludert hva som iblant kalles nyåndelighet, ofte er mer økologisk bevisste enn gjennomsnittet av befolkningen. Ikke så rart egentlig, for når vi i større grad tar inn over oss at alt henger sammen, så skjønner vi også at det blir meningsløst å arbeide bare for min egen personlige utvikling uten parallelt å støtte andres eller jorden vi lever på. Vi ser at vi alle er medansvarlige for alt.

Dette blir dermed ikke en moral eller et livssyn hvor alt er relativt. I stedet oppdager vi en klar føring om å bidra til å fremme det som skaper utvikling og glede i andre, og for den sakens skyld bidra til motarbeide det som hindrer vekst. Den ekstreme hedonisten eller "åndelig" selvopptatte er dermed mer et uttrykk for det moderne eller postmoderne samfunnets liberale individualisme, enn den fremvoksende holistiske åndeligheten. Kanskje kan vi nå begynne å ane alternativbevegelsen og samfunnets neste trinn? Ikke minst fremveksten av Holistisk Forbund peker mot nye muligheter.

www.holisme.no